

Het had drie jaar geleden ook Sociale Zaken kunnen worden. Maar Jet Bussemaker werd door Wouter Bos bij VWS geplant. Om intellectueel tegenwicht te bieden aan de heren Klink en Rouvoet. De kleine grand lady van de PvdA die ongeduldig is en scherpzinnigheid van haar ambtenaren verwacht, regeert het liefst nog vier jaar vanuit het departement van VWS.

Nog vier jaar VWS?

Drie jaar geleden liet je in Diagonaal weten dat ambtenaren jou met 'je' mochten aanspreken. Deden ze dat eigenlijk ook?

'De meesten uiteindelijk wel.'

Maar?

'Maar wat ik er mee wilde zeggen is dat ik een open relatie met ambtenaren wil. Je werkt als een team: ik verwacht dat ze scherp met mij meedenken. Kritisch durven zijn. Daarvoor moest eerst enig vertrouwen worden opgebouwd. De meeste ambtenaren zijn buitengewoon loyaal maar ook tamelijk hiërarchisch, dat zit er blijkbaar eenmaal in gebakken. En uiteindelijk was ik toch de baas.'

Voelde je dat ook zo?

'In die grote vergaderzalen op de 20^e verdieping heb ik meegemaakt dat ik aan de ene kant van de tafel zat en de rest aan de overzijde. Dat is ongemakkelijk. Dat hebben we veranderd door een andere setting te kiezen. Maar in vergelijking met andere ministeries heerst er bij VWS een heel informele sfeer. Bij Justitie zijn de kamers bekleed met hoogpolig tapijt. Je krijgt direct het gevoel dat je er alleen maar mag fluisteren.'

Hoe ging drie jaar geleden de verdeling van de posten eigenlijk. Wist je zeker dat je bewindspersoon zou worden?

'Ik stond vierde op de PvdA-verkiezingslijst

voor de Tweede Kamer en ik was nauw betrokken bij de onderhandelingen in Beesterzwaag. Ik wist wat er speelde. Ik had Wouter aangegeven dat ik beschikbaar was voor Onderwijs, Sociale Zaken en VWS. In de Kamer was ik de specialist op Sociale Zaken. Het was logisch dat ik naar SZW zou gaan.'

En toen kreeg je een telefoontje: VWS.

'Ik heb er één minuut over na moeten denken. Als Wouter me had gevraagd voor Verkeer en Waterstaat had ik dat geweigerd. Dat zou ik nu misschien minder snel doen. Alhoewel. Ehhmm. Je kunt van elk dossier wat maken. Maar het is wel makkelijker als je er echt hart voor hebt. Voor mij in ieder geval wel. Het werd dus VWS en achteraf ben ik daar heel blij mee. Een horizonverbreding.'

Welke dossiers wilde je in 2007 per se hebben?

'De PvdA heeft het medisch-ethisch dossier opgeëist.'

Dat mocht niet in christelijke handen belanden?

'We wilden en willen daarin een progressieve koers varen.'

VWS was het enige departement waar alle coalitiepartners vertegenwoordigd waren.

Hoe beviel dat?

'André Rouvoet kende ik al uit de Kamer. Ab Klink kende ik niet echt.'

Illustratie: Saskia Wigbold

En?

'Het zijn allebei echt hele aardige mensen en fijne collega's.'

Met André Rouvoet kwam je toch behoorlijk in aanvaring over de embryo-selectie.

'Dat was toch vooral een politiek conflict. Onlangs hoorde ik hem op tv opnieuw beweren dat ik door zijn ingrijpen destijds een ander beleid ben gaan voeren in deze kwestie. Dat klopt niet. De eerste nota verschilde in de kern niet van de tweede nota, alleen heb ik een andere toon gezocht. Nog zorgvuldiger de woorden gekozen om rekening te houden met mensen die vanuit hun christelijke achtergrond moeite hebben met embryo-selectie. Maar het beleid is niet veranderd; embryo-selectie is mogelijk.'

Ben je destijds niet uit je vel gesprongen?

'André, Ab en ik zijn met zijn drieën om de tafel gaan zitten. Zulke dingen moet je niet

Terug naar Beesterzwaag. Heb je na het telefoontje van Wouter Bos meteen een agenda opgesteld voor de komende vier jaar?

‘Ik was letterlijk nog maar een uur staatssecretaris toen Martin van Rijn, toen nog dg, me op mijn schouder tikte. Of ik mijn handtekening kon zetten onder een nota om toch meer geld vrij te maken voor het persoonsgebonden budget. Dat potje was namelijk al leeg. Ik kon natuurlijk niet weigeren. Ik zag de krantenkoppen al voor me; dat een PvdA-staatssecretaris op haar eerste werkdag het sociale stelsel onderuit haalt.’

Was het geen trucje van de dg?

‘Martin van Rijn is geen type voor trucjes. Het was wel een lijk dat uit de kast kwam.’

Zaten er nog meer lijken in de kast?

‘Nou ja, lijken... Op 1 januari 2007 was de Wmo ingegaan. Ik kreeg te maken met de uitwerking van een wet die niet door mij gemaakt was. Vooral over het aanbesteden had ik aarzelingen. Het was niet helemaal duidelijk of de aanbestedingen die gemeenten volgens de wet moesten doen,

over het algemeen kwetsbaar en afhankelijk van anderen. Toen ik hier net zat, heb ik in al mijn brieven het woord consument doorgestreept en vervangen door cliënt of zorgvrager.’

Maar inhoudelijk toch niet echt relevant, een naam van een directie?

‘Pas op. De politiek is een omgeving waarin de taal een grote rol speelt.’

Hoe denk je dat de ambtenaren bij VWS jou hebben ervaren?

‘Ik ben er niet om lief gevonden te worden. En inderdaad, ik kan kortaf en ongeduldig zijn. Maar ik krijg ook complimenten voor mijn werkwijze. Onlangs nog. Een ambtenaar bedankte me dat ik haar het vuur aan de schenen had gelegd, maar daarna met evenveel vuur het verhaal naar buiten toe verdedigde. Ik ben veeleisend. Ook voor mezelf.’

Moet je iedereen zo op de huid zitten in deze functie, je kunt toch ook delegeren?

‘Maar ik moet in de Tweede Kamer het debat voeren. Aan het einde van de middag krijg je

‘Ab is een hele open en losse denker. De morele wereld van André en die van mij lopen ver uiteen. Het is de kunst om elkaar te leren begrijpen.’

bespreken met teveel andere mensen erbij. Toenmalig psg Paul Huijts heeft op een hele constructieve manier geholpen. Hij was neutraal en verplaatste zich goed in de verschillende standpunten. En als je er met elkaar wilt uitkomen, dan lukt dat.’

Je werkte samen met twee christelijke politici. Geloof je zelf in een God of hoger bewustzijn?

‘Absoluut niet.’

En in een leven na de dood?

‘Ook niet.’

Was het op ethisch gebied dan niet lastig om met hen samen te werken?

‘Ab is een hele open en losse denker. De morele wereld van André en die van mij lopen ver uiteen. Het is de kunst om elkaar te leren begrijpen.’

Europees gezien verplicht waren. Ik heb met de mensen van de directie Maatschappelijke Ondersteuning pittige discussies gevoerd. En hen gevraagd of het echt zo moet, zoals het nu gaat.’

Hoe pittig zijn die discussies?

‘Heel pittig en soms ook hard. Maar zolang je de gesprekken intern houdt is er wat mij betreft geen probleem. Naar buiten toe zal ik het altijd opnemen voor mijn ambtenaren. Of ze moeten wel hele gekke dingen doen.’

Vaker ruzie gemaakt met je ambtenaren?

‘Ik heb me in het begin niet geliefd gemaakt bij de directie Markt en Consument. Ik vind dat een ongelukkige naam voor een directie. Ik ben terughoudend over marktwerking in de zorg en geloof niet dat mensen in de zorg een keuze als consument maken. Zij zijn

de bekende tas met papieren mee naar huis. Ik las alles wat naar de Kamer ging, want ik was er uiteindelijk verantwoordelijk voor en werd er op aangesproken.’

Ben je het braafste meisje van de klas?

‘Ik wil niet voor verrassingen komen te staan. Misschien pietluttig maar ik verbeterde taalfouten van ambtenaren in nota's. Ik ben verantwoordelijk voor die teksten en ik wil geen bericht in de krant dat ik de d's en de t's niet kan onderscheiden.’

Maar dan houd je weinig tijd over.

‘De portefeuilles bij VWS zijn zwaar en divers. Van gehandicaptenbeleid, de Tweede Wereldoorlog tot sport. Ik had nooit een minuut te veel. Gelukkig kan ik wel ‘nee’ zeggen en heel zakelijk overleg voeren. Maar tijd voor een gezellig kletspraatje met collega's over de kinderen

Afscheidsreceptie bij VWS

en manlief thuis, nee dat zat er lang niet altijd in bij mij.'

Heb je zelf je agenda kunnen bepalen?

'Je stapt vanaf dag één in een rijdende trein. Je moet echt de strijd aangaan om je eigen prioriteiten op de agenda te houden. Welke? Ik wilde vanaf het begin een fikse stimulans

Hoeveel slaap heb je nodig?

'Als het moet kan ik met vier uur slapen goed functioneren, maar dat moet niet te lang duren.'

Heb je wel eens een blooper gemaakt?

'Niet echt, ik heb nergens spijt van. Alleen dat ik dus te weinig mijn eigen agenda heb

naren, maar als het ontspoord ben je er nog meer tijd aan kwijt. Wat mij bevreesdde is dat de Kamer geen debat meer heeft aangevraagd toen het met Meavita afgerond was. Waarom niet? Je wilt als Kamer toch weten van het hoe en wat? Daar maak ik me wel zorgen om binnen onze parlementaire democratie. Die wordt gestuurd door incidenten en oprispingen. De kwaliteit van het debat lijdt eronder.'

De marktwerking moet duidelijk worden begrensd. Dat is niet zo makkelijk als het lijkt. De SP plakt op alle veranderingen in de zorg het etiket marktwerking. Zo is het ook weer niet.'

Wat vind je eigenlijk van de bezuiniging op het aantal ambtenaren?

'VWS wordt onevenredig hard getroffen. We hebben een klein kerndepartement, maar met een grote werklust. Bij dergelijke operaties zouden niet de getallen moeten tellen, maar de inhoud.'

geven aan de terugkeer van de wijkverpleegkundige en aan het verminderen van de bureaucratie binnen de zorgsector. Pas het afgelopen half jaar heb ik daarmee een echte start kunnen maken.'

Dat is toch gek.

'Het zijn natuurlijk altijd roerige tijden, maar zelfs mijn ambtenaren zijn het er over eens dat de afgelopen jaren voor VWS buitengewoon hectisch waren. Als ik naar mijn eigen portefeuille kijk: invoering van de Wmo, de pakketmaatregelen voor de AWBZ, instellingen met problemen zoals Meavita en Philadelphia, relatief veel medisch-ethische kwesties en de lastige maatregelen in de Wtgc.'

kunnen voeren. Alhoewel. Op een aantal voor mij persoonlijk belangrijke thema's heb ik behoorlijk beleid gevoerd: huiselijk geweld, eegerelateerd geweld, het opzetten van de school- en sportcoaches, de integrale aanpak van dak- en thuislozen en het goed faciliteren van de zorgprofessionals op de werkvloer.'

En de waan van de dag, had je daar last van?

'Teveel. Van alle bewindspersonen hebben Ab Klink en ik de meeste spoeddebatten moeten voeren. Over Meavita alleen al vier. Ik wilde de hele crisis rond Meavita zelf begeleiden. Dat kost veel tijd, en ja ik had dat kunnen overlaten aan mijn topambte-

Je legde ontzettend veel werkbezoeken af. Kun je ze allemaal nog voor de geest halen?

'Tachtig procent van de bezoeken wel.'

Waarom zoveel bezoeken afleggen?

'Ik wil echt weten wat er op de werkvloer gebeurt. Wat er speelt. Wat er mis is. Dat wil ik aanpakken. Beleefheidsgesprekken met de managers interesseren me minder. Dat laatste was blijkbaar snel bekend in de zorgsector, want bij ontvangsten werden daar soms schampere opmerkingen over gemaakt: "Zal ik u maar meteen aan de medewerkers voorstellen".'

Ben je gedisciplineerd?

‘Ontzettend gedisciplineerd. En als je het nog niet bent, dan word je het wel in dit vak.’

Drie jaar geleden benadrukten kennissen en collega's je authenticiteit. Heb je die weten te behouden?

‘Ik heb zelf niet het idee dat ik ben veranderd, maar deze vraag moet je eigenlijk niet aan mij stellen.’

Maar goede vrienden durven je een spiegel voor te houden.

‘Klopt. En dat gebeurt ook wel. Maar ja. Ik zag ze de afgelopen drie jaar minder dan daarvoor.’

Hoe is het met je echtgenoot?

‘Haha. Goed hoor. Het is me in ieder geval wel gelukt om in gedachten aandacht te houden voor de mensen om wie ik echt geef. Maar als ik thuis was, kon mijn man wel eens vilein opmerken: Je ben bent wel thuis, maar je bent er niet bij.’

En dochterlief?

‘Drie jaar geleden beloofde ik dat ik haar naar school zou blijven brengen. Met veel pijn en moeite is mij dat aardig gelukt. Alleen bij hele belangrijke zaken niet. Maar om dat bekende citaat van Cruijff recht te doen: elk voordeel heb.... ze kon bijvoorbeeld wel mee naar het WK turnen.’

Welke vraag is de afgelopen drie jaar niet gesteld?

‘Die van het komende personeelstekort in de zorgsector. Bij VWS zijn we er mee bezig en ik snap maar niet dat daar in de media zo weinig aandacht voor is. Dat wordt een mega-probleem en dat lijkt me ook een mega-journalistiek onderwerp. Dat valt me sowieso tegen van de media. Ze brengen incidentennieuws. Te weinig verdieping.’

De pil van Drion is wel terug in het nieuws.

‘Ik snap dat mensen controle willen over hun dood en op zien tegen ziektes als dementie. Toch zitten er ook enge kanten aan, bijvoorbeeld dat mensen door gebrek aan goede zorg aan zo'n pil gaan denken. Iedereen heeft recht op een waardige dood. Maar ik maak bezwaar tegen de zweem van individualisme; dat van "alles moet kunnen". Je sterft dan wel in je eentje, maar je leeft niet alleen voor jezelf, je laat mensen achter. Het is niet zo simpel als het allemaal

lijkt. Dat is het interessante aan medische ethiek; je moet waarden als autonomie, goede zorg en beschermwaardigheid van het leven tegen elkaar afwegen.’

Maar je wilt wel een progressief kabinet na 9 juni.

‘Ik zou het liefst na de verkiezingen als bewindspersoon terugkeren bij VWS. Drie jaar was te kort. En inderdaad, in een zo progressief mogelijk kabinet.’

Ken je Geert Wilders goed?

‘Ik ken hem nog vanuit de Tweede Kamer.’

En?

‘Weet je, met bijvoorbeeld Henk Kamp van de VVD was ik het inhoudelijk altijd oneens, maar ik kon persoonlijk goed met hem overweg. Dat had ik met Geert niet.’

Klink als premier?

‘Daar laat ik mij niet over uit. Wij gaan voor Job.’

Het kabinet was nog niet gevallen of Wouter Bos deed een oproep de marktwerking in de zorg te verminderen. Gebeurt dat ook als de PvdA in de regering komt?

‘Ik ben het met Wouter Bos eens. De marktwerking moet in ieder geval duidelijk begrensd worden. Dat is overigens niet zo makkelijk als het lijkt. De SP plakt op alle veranderingen in de zorg het etiket marktwerking. Zo is het natuurlijk ook weer niet.’

Als de PvdA niet in het kabinet komt, vervolg je dan net als je voorgangers Terpstra, Vliegthart en Ross je carrière in de sport?

‘Niet in een fulltime functie. Misschien ergens een bestuursfunctie?’

Zou je weer Kamerlid willen worden?

‘Nee. Dat ben ik ruim acht jaar geweest en dat is genoeg.’

Finest moment?

‘De 4 mei toespraak op de Dam. Mede omdat anderen me er nog steeds zo vaak aan herinneren. Op het moment zelf, wist ik al dat dit iets speciaals was. Om daar te staan. Op dat moment. Met mijn verhaal. Dat raakt.’

Dat was inderdaad indrukwekkend.

‘Maar ook het Kamerdebat over de embryo-selectie. Het was heftig, maar ik kon mezelf

in de spiegel blijven kijken. Ik wist dat ik mijn geloofwaardigheid had behouden. En dan de vrouwen met borstkanker die me na afloop kwamen bedanken. Ik wilde eerst snel het portier van de auto dicht doen omdat ik dacht dat het journalisten waren. Pas toen ik in de auto zat, had ik door waar het hen om te doen was. Een bijzonder moment.’

Ben je een topper?

‘Nee. Ik ken mezelf en ik weet wat ik wil. Ik ben een denker en een serieus iemand. Ik ben zeker niet de lolligste thuis.’

■ DOUWE ANNE VERBRUGGE

